

Πρόλογος

Στόχος του εγχειριδίου είναι να οδηγήσει με τρόπο ευχάριστο και παιγνιώδη τους μικρούς μαθητές στη συνειδητοποίηση του συστηματικού χαρακτήρα της γλώσσας. Η ηλικία των μαθητών, από τη μία πλευρά, και η φύση του βιβλίου αυτού ως εγχειριδίου αναφοράς (σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών), από την άλλη, κατεύθυναν σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές μας. Σκοπός μας, λοιπόν, είναι να προσφέρουμε στους μαθητές και τους δασκάλους ένα ευσύνοπτο, εύχρηστο και μεθοδικό διδακτικό εργαλείο.

Τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά του βιβλίου *Γραμματική Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού* υπαγόρευαν κάποιες απαραίτητες απλοποιήσεις αλλά και ορισμένες σημαντικές διαφοροποιήσεις στο περιεχόμενο του εγχειριδίου τόσο από τις σύγχρονες γλωσσολογικές μελέτες για την ελληνική γλώσσα (που απευθύνονται σε ειδικούς) όσο και από τις παραδοσιακές γραμματικές. Έτσι, για πρώτη φορά εισάγονται σε τέτοιο εγχειρίδιο κεφάλαια για την Πραγματολογία / γλωσσική χρήση, τη Σύνταξη και τη Σημασιολογία. Επίσης, σε όλο το βιβλίο έχει γίνει προσπάθεια να αξιοποιηθούν τα πορίσματα της γλωσσολογικής έρευνας και περιγραφής της ελληνικής γλώσσας που είναι απαραίτητα και στον βαθμό που κάτι τέτοιο είναι παιδαγωγικά εφικτό. Προσφέρεται, για παράδειγμα, μια νέα περιγραφή του ρηματικού συστήματος (με έμφαση στη διάκριση χρονικής βαθμίδας / ποιού ενεργείας και με επαρκέστερη ανάλυση των τύπων της υποτακτικής), συνοπτική εισαγωγή στην έννοια της δομής των φράσεων και των παραγόντων που επηρεάζουν τη σειρά των συστατικών της πρότασης, και πλήθος άλλων βελτιώσεων στη γραμματική ανάλυση της γλώσσας. Από την άλλη πλευρά, ορισμένα δύσκολα γλωσσικά φαινόμενα παρουσιάζονται σε εξαιρετικά απλουστευμένη μορφή στο εγχειρίδιο, ώστε οι μικροί μαθητές να πάρουν μόνο μια πρώτη γεύση για γλωσσικές έννοιες τις οποίες θα διδαχθούν αναλυτικότερα σε μεγαλύτερη σχολική βαθμίδα. Έτσι, για παράδειγμα, στην ενότητα 3, ενώ παρουσιάζουμε τα φωνήματα της ελληνικής, χρησιμοποιούμε τον όρο *φθόγγοι* για να αποφύγουμε τη χρήση της αφηρημένης γλωσσολογικής έννοιας *φώνημα*. Ωστόσο, δεν εξετάζουμε λεπτομερώς τους φθόγγους της γλώσσας μας, γιατί δε θέλουμε να προκαλέσουμε σύγχυση σε μαθητές και δασκάλους με την ανάλυση φαινομένων αλλοφωνίας.

Στο σύνολό της, η *Γραμματική Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού* ακολουθεί τις αρχές της σύγχρονης ανάλυσης της γλώσσας. Δίνει προτεραιότητα στη μελέτη του προφορικού λόγου και στη χρήση της γλώσσας ως εργαλείου σκέψης και επικοινωνίας. Έτσι, τονίζεται ο δημιουργικός χαρακτήρας της γλώσσας, η οποία προσφέρει στον ομιλητή τη δυνατότητα να εκφράσει το μήνυμά του με εναλ-

λακτικούς τρόπους, γλωσσικά συναφείς αλλά και επικοινωνιακά διακριτούς. Στο πλαίσιο αυτό, στόχος του εγχειριδίου είναι να εξοικειωθεί ο μικρός μαθητής με φαινόμενα πολυτυπίας σε όλα τα επίπεδα λόγου (π.χ. διαφορετικούς τρόπους έκφρασης των ίδιων λεκτικών πράξεων, πολυτυπία στις μορφολογικές καταλήξεις των κλιτών μερών του λόγου, διαφορετικούς τρόπους γραμματικής απόδοσης των ίδιων συντακτικών λειτουργιών και διαφορετικά επίπεδα ύφους ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση).

Το βιβλίο αυτό χωρίζεται σε πέντε μέρη (α. Πραγματολογία, β. Φωνητική – Φωνολογία, γ. Κλιτική μορφολογία, δ. Σύνταξη, ε. Σημασιολογία – Σύνθεση – Παραγωγική μορφολογία), τα οποία έχουν ως αφητηρία τα αντίστοιχα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης.

Ας δούμε τώρα τους κεντρικούς χαρακτήρες του βιβλίου:

